

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ігнатова Анастасія Сергіївна

МОВНІ ПРАВА У СУДОЧИНСТВІ: РОЛЬ РЕЄСТРУ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН. 173

Козирь Дмитро Валерійович

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЯКИМ МАЄ БУТИ МАЙБУТНЄ? 177

Бугаєнко Каріна Вікторівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ КОНСТИТУЦІЇ АРАБСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЄГИПЕТ .. 181

Матковський Микита Сергійович

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ
ВИКЛИКИ 183

Ваньчак Марта Володимирівна

«ГАЛЮЦИНАЦІЇ» ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАГРОЗА КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРИНЦИПАМ
СУДОЧИНСТВА 185

Шлентов Юрій Сергійович

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ 188

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Бехруз Хашматулла

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ 191

Аракелян Мінас Рамзесович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ. 193

Белогубова Оксана Олександрівна

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР. 196

Грушко Мальвіна Валеріївна

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ:
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ. 198

Vladyslav Dronov

MEDIA AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS. 201

Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В
ДІЯЛЬНОСТІ УВКБ ООН 205

Мануйлова Катерина Вікторівна

ПРАВА ЛЮДИНИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ. 207

Форманюк Вікторія Василівна

МЕРЕЖА АГЕНТСТВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
КООРДИНАЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АГЕНТСТВ ЄС. 210

Цибульська Ольга Юріївна

ПРОЦЕДУРА «EXEQUATUR» В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 213

Ярмакі Володимир Христофорович

БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРИВАТНІСТЮ: ЦИФРОВИЙ КОНТРОЛЬ У ВОЄННИЙ ЧАС
КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ 216

Бірюков Руслан Миколайович

БОРІТБА З КІБЕРЗАГРОЗАМИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
ПОЛІЩЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 219

Войтович Павло Петрович

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ? 222

Таким чином, національні правові системи в цифрову епоху зазнають глибокої та багатогранної трансформації. Зміни охоплюють як зміст права, так і форми його реалізації, включаючи джерела права, механізми правозастосування та правову культуру. Основним завданням сучасної держави є забезпечення балансу між інноваційним розвитком і дотриманням фундаментальних правових принципів, зокрема верховенства права, захисту прав людини та забезпечення справедливості. У перспективі розвиток правових систем залежатиме від здатності ефективно інтегрувати цифрові технології у правову сферу, зберігаючи при цьому стабільність і легітимність правового регулювання.

Ключові слова: цифровізація, цифрова епоха, національні правові системи, правове регулювання, кібербезпека.

Key words: digitalisation, the digital age, national legal systems, legal regulation, cybersecurity.

Аракелян Мінас Рамзесович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
проректор з наукової роботи, доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ

Сучасний етап розвитку держави та права характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими низкою глобальних криз, що мають комплексний і взаємопов'язаний характер. До них належать збройні конфлікти, пандемії, економічні потрясіння, кліматичні зміни, а також стрімкий розвиток цифрових технологій. У таких умовах особливої уваги потребує питання ефективності правозахисної діяльності, яка покликана забезпечувати дотримання та захист прав і свобод людини. Проте традиційні підходи до правозахисту дедалі частіше виявляються недостатніми, що зумовлює необхідність їхнього переосмислення та адаптації до нових реалій.

Проблематика трансформації правозахисної діяльності полягає насамперед у невідповідності класичних механізмів захисту прав людини сучасним викликам. Глобальні кризи спричиняють масштабні порушення прав людини, які відбуваються швидко, системно та часто поза межами ефективного контролю державних інституцій. Наприклад, у періоди збройних конфліктів значно зростає кількість випадків порушення права на життя, безпеку, свободу пересування та доступ до базових соціальних послуг. Пандемії, у свою чергу, призводять до обмеження прав і свобод під приводом забезпечення громадського здоров'я, що нерідко супроводжується зловживаннями з боку влади [1]. Водночас економічні кризи поглиблюють соціальну нерівність, що негативно впливає на реалізацію соціально-економічних прав.

Ще однією важливою проблемою є зростання ролі цифрового середовища, яке, з одного боку, відкриває нові можливості для правозахисної діяльності, а з іншого, створює нові ризики, пов'язані з порушенням права на приватність, свободою слова та інформаційною безпекою. Інформаційні війни, дезінформація та кіберзлочинність ускладнюють роботу правозахисників і вимагають нових інструментів реагування. Крім того, у багатьох країнах спостерігається посилення авторитарних тенденцій, що проявляється у звуженні простору для діяльності громадянського суспільства та обмеженні роботи правозахисних організацій.

Актуальність дослідження трансформації правозахисної діяльності в умовах глобальних криз обумовлена тим, що права людини залишаються фундаментальною цінністю демократичного суспільства, навіть у періоди нестабільності. Більше того, саме в умовах криз їхній захист набуває особливого значення, оскільки зростає ризик їх системного порушення. Сучасні виклики вимагають від правозахисної спільноти не лише реагування на вже скоєні порушення, але й розробки превентивних механізмів, здатних запобігати таким порушенням у майбутньому. У цьому контексті важливим є поєднання зусиль державних органів, міжнародних інституцій та громадянського суспільства.

Трансформація правозахисної діяльності проявляється у зміні її форм, методів і пріоритетів. Одним із ключових напрямів є цифровізація правозахисту. Сучасні технології дозволяють значно підвищити ефективність документування порушень прав людини, збору доказів та поширення інформації. Використання мобільних додатків, онлайн-платформ та інструментів штучного інтелекту дає змогу оперативно реагувати на кризові ситуації та привертати увагу міжнародної спільноти. Водночас цифровізація вимагає забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних, що стає новим викликом для правозахисників.

Іншим важливим аспектом є посилення міжнародної співпраці, оскільки глобальні кризи не мають чітких географічних меж, їхні наслідки виходять за рамки окремих держав. Це зумовлює необхідність координації дій на міжнародному рівні, зокрема через діяльність міжнародних організацій, таких як ООН [2], регіональні правозахисні інституції та міжнародні судові органи. Важливу роль відіграє також обмін досвідом і найкращими практиками між правозахисними організаціями різних країн.

Суттєвою складовою трансформації правозахисної діяльності в умовах глобальних криз є адаптація до нових категорій загроз і вразливих груп. Унаслідок глобальних криз зростає кількість осіб, які потребують особливого захисту, зокрема біженців, внутрішньо переміщених осіб, осіб, що постраждали від екологічних катастроф, а також представників соціально незахищених верств населення. Це вимагає розширення сфери правозахисної діяльності та включення до неї нових напрямів, таких як захист екологічних прав і цифрових прав [3].

Крім того, змінюються і форми правозахисної діяльності. Якщо раніше основний акцент робився на фізичній присутності правозахисників у місцях порушень, то сьогодні дедалі більшого значення набувають дистанційні формати

роботи. Онлайн-моніторинг, дистанційне консультування та використання відкритих джерел інформації дозволяють продовжувати правозахисну діяльність навіть у складних і небезпечних умовах.

Не менш важливою є роль громадянського суспільства, яке стає активним учасником процесу захисту прав людини. Волонтерські рухи, громадські ініціативи та незалежні медіа відіграють ключову роль у виявленні порушень прав людини, інформуванні громадськості та наданні допомоги постраждалим. У багатьох випадках саме ці структури забезпечують оперативну реакцію на кризові ситуації, компенсуючи недоліки державних механізмів.

Отже, трансформація правозахисної діяльності в умовах глобальних криз є об'єктивною необхідністю, зумовленою зміною характеру сучасних викликів. Ефективний захист прав людини потребує гнучкості, інноваційності та готовності до постійного оновлення підходів і інструментів. Важливими факторами успіху стають використання сучасних технологій, розвиток міжнародної співпраці та активна участь громадянського суспільства. У перспективі правозахисна діяльність має стати більш інтегрованою, адаптивною та орієнтованою на попередження порушень, що дозволить забезпечити належний рівень захисту прав людини навіть у найскладніших умовах глобальних криз.

Список використаних джерел:

1. Amnesty International. Annual Report 2023/2024: The State of the World's Human Rights. London, 2024. URL: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/7200/2024/en/>
2. Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/ru>
3. Human Rights Watch. World Report 2024: Events of 2023. New York, 2024. URL: https://data.opendevlopmentmekong.net/library_record/human-rights-watch-world-report-2024-events-of-2023

Ключові слова: трансформація, права людини, правозахисна діяльність, правозахист, глобальні кризи, цифрові технології, захист прав людини, цифровізація.

Key words: transformation, human rights, human rights advocacy, human rights protection, global crises, digital technologies, human rights protection, digitalization.